

Pirstaleista joustoja

Kokemuksia alustatyöstä lähetti- ja kuljetusalojen ulkopuolelta

Seuraa meitä somessa

 SAKSuomenAmmattiliittojenKeskusjarjesto

 @duunarit

 @sak_ffc

SAK 5/2024

Lisätietoja

tutkimusasiantuntija

Ari-Matti Näätänen

ari-matti.naatanen@sak.fi

Sisällys

Tiivistelmä	3
Alustatyö – kanarialintu tulevaisuuden työn kaivoksessa?	5
Alustatyö Suomessa.....	8
Mitä on alustavälitteinen työ?.....	8
Alustavälitteisen työn levinneisyys.....	10
Vapaus ja omaehtoisuus vetoaa, mutta riskit kantaa työtä tekevä	10
Näkökulmia alustatalouteen alustatyötä tekeviltä.....	13
Viisi eri näkökulmaa alustavälitteiseen työhön	13
Koettu vapaus ja helppous houkuttelevat alustatyöhön	14
Toimeentulo pirstaloituu	14
Prekaari asema – työtä tekevä joustaa	15
Usein keikalla uudessa paikassa.....	17
Työyhteisö alustavälitteisessä työssä	17
Yrittäjyys ja kilpailullisuus alustaväitteistä työtä tekevien keskuudessa	19
Tulevaisuuden suunnitelmat ja toiveet.....	19
Lopuksi: Kohti reilumpaa ja inhimillisempää alustatyötä.....	21
Liite 1: Yhteenvedo haastatteluissa esiin nousseista teemoista ja havainnoista.....	23
Liite 2: Miten selvitys tehtiin	25
Lähteet.....	27

Selvityksen kokosi SAK:lle **Johannes Anttila** ja **Julia Jousilahti**, Demos Helsinki.
Taustatyössä mukana myös **Sointu Toiskallio**, Demos Helsinki.

Tiivistelmä

Tässä selvityksessä tarkastelemme aikaan ja paikkaan sidotun alustavälitteisen työn nykytilaa Suomessa. Aihetta lähestytään alustatyötä tekevien näkökulmasta. Alustavälitteisen työn näkyvimpiä muotoja ovat olleet pitkään ruoan, tavaroiden ja ihmisten kuljetuksiin keskittyvät suuret kansainväliset yhtiöt, kuten Uber, Foodora ja Wolt. Viime vuosina alustatalouden malli on levinnyt laajemmin eri aloille.

Alustavälitteistä keikkatyötä tehdään niin kauppoissa, teollisuudessa, varastoissa, lapsenvahtina, sote-alalla, siivoojana sekä esimerkiksi remontoinnissa ja rakentamisessa. Tämä tapahtuu yli kuudenkymmenen Suomessa toimivan, palkka- ja aikasidonnaista työtä välittävän alustan kautta. Vaikka alustatyötä tekevien määrä on ollut viime vuosina prosentuaalisesti kasvussa, on sen osuus kokonaiskuvassa kuitenkin vielä suhteellisen pieni. Viime vuosien arvioiden mukaan puhumme noin 3,9–8,2 prosentista työkäistä väestöstä.

Alustatyön tekijöiden määrää on vaikea arvioida siksi, että alustatyön määrittely on moninaista ja rekisterit puutteellisia. Tämän takia huomion kiinnittäminen alustatyön pelisääntöihin ja tekijöiden kokemuksiin on tärkeää, myös siksi, että alustatyöstä tutut käytännöt ovat levinneet myös muun tyyppiisiin työsuhteisiin. Alustatyön vaikutusten arvioimiseksi on tärkeää ymmärtää siinä työskentelevien ihmisten arkea, todellisuutta ja elämäntarinoita. Reilut ja inhimilliset pelisäännöt ovat kaikkein etu.

Tämän selvityksen keskiössä ovat alustatyötä tekevien kokemukset työstä. Tarkastelemme alustatyön vetovoimatekijöitä, toimeentulon tasoa, sitä miltä keikkojen tekeminen tuntuu ja mitä työntekijät toivovat alustatyöltä. Aitojen kokemusten kautta pyrimme tuomaan esiin uusia näkökulmia ja avauksia alustatyöntekijöiltä itseltään kuultuna. Haluamme osoittaa, että alustatyö on ilmiönä olemassa myös muilla kuin laajaa huomiota saaneilla ruoka- ja kuljetusaloilla.

Tätä selvitystä varten olemme haastatelleet viittä eri taustoista tulevaa alustavälitteistä työtä tekevää henkilöä sekä neljää luottamusmiestä, joiden aloilla esiintyy alustatyötä. Alustatyötä tekevät ovat tehneet keikkaluontoista työtä eri alustojen kautta muun muassa kaupan alalla, varastoissa, lastenhoidossa, mainosjakajina, siivoojina ja ravintoloissa. Alustatyötä tekeville on tyypillistä toimeentulon koostuminen eri osista, kuten eri alustojen kautta tehtävistä keikoista sekä erilaisista tuista.

Jokainen haastateltava alustatyöntekijä arvosti työn tarjoamaa vapautta määrittellä omat aikataulut ja joustavuutta, joka mahdollistaa työn sovittamisen opiskeluun tai muun elämään lomaan. Samaan aikaan alustatyö koettiin pirstaleiseksi: keikat eivät usein takaa toimeentuloa: niitä ei ole aina tarjolla eikä palkka ole tarpeeksi korkea. Kilpailu keikoista alustoilla on usein kovaa ja samaa keikkaa hakee useampi ihminen. Useampi koki, että alustat vahvistavat vuoroja viime tipassa, mikä on johtanut tarpeeseen joustaa itse

sekä olla varhain ja jatkuvasti alustalla varmistamassa, että saisi riittävästi haluamiaan vuoroja.

Vaikka useampi korosti, että joustavuus vuorojen valinnassa on syy tehdä alustatyötä, epävarmuus on suurta. Alustoihin kuuluvat tähtiarviointit, epäselvät perusteet sille, kuka keikalle valitaan tai mitkä ovat vuorojen omatoimisesta perumisesta aiheutuvat seuraukset, saattavat luoda käsityksen, että järjestelmää ei kannata horjuttaa. Myös keikkatyölle tyypillinen uusiin paikkoihin meneminen tuo omat haasteensa: perehdytys koettiin ajoittain puutteelliseksi ja työyhteisön puuttuminen saattaa vaikuttaa pidemmän päälle motivaatioon, jaksamiseen sekä oman työn kehittämisen mahdollisuuksiin.

Haastateltavat kokivat, että alustatyö koostuu tyypillisesti tarkkaan rajatuista tehtävistä, jotka he haluavat suorittaa mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti. Erityisesti ulkomaalaistaustaiset haastateltavat korostivat omaa yrittäjähenkistä suhtautumistaan alustatyöhön: he ovat tottuneet kovaan kilpailuun vuoroista ja halutun vuoron saaminen tuntuu voitolta. Oma motivaatiota kasvatetaan epävarmoissa oloissa korostamalla omaa toimijuutta ja kuvailemalla alustatyötä pelin kaltaiseksi.

Epävarmuudesta, alustojen väärinkäytöksistä ja riittämättömästä, pirstaleisesta toimeentulosta huolimatta kaikki haastateltavat pitivät alustatyötä sopivana heidän senhetkiseen elämäntilanteeseensa. Alustavälitteinen työ oli jokaiselle väliaikaista, ja jokaisen haastateltavan tavoite oli päästä lopulta oman alan vakituisen työhön, jossa toimeentulon taso ja varmuus toteutuisivat. Alustatyö on toiminut hetkellisesti, tuonut tarvittavia tuloja, mutta ei ole jatkuvana ratkaisuna mielekäs työn tekemisen muoto.

Lisääntyvä epävarmuus, työelämän ja toimeentulon pirstaloituminen sekä alustojen haitallisten logiikoiden leviäminen laajemmin työelämään, eivät saa estää, alustatalouden toimivien ja hyväksi koettujen puolien vahvistamista. On siis aika kääriä hihat ja ryhtyä töihin. Yhden mahdollisuuden tähän antaa EU:n uusi alustatyödirektiivi. Sen tiimoilta Suomen tulisi edistää kahden seuraavan vuoden aikana selkeitä ja tiukkoja määrittelyjä työsuhteolettamasta kansallisella tasolla. Lisäksi alustatyössä käytettävän algoritmisen ohjauksen ja hallinnan valvontaa tulisi vahvistaa.

Ensimmäinen askel kohti reiluja alustatyön pelisääntöjä voisi olla ennustettavuuden lisääminen niin työvuorojen varmistamisen kuin toimeentulon tason osalta. Arvosteluihin, vuorojen tekijöiden valintaan sekä työn valvontaan liittyvien järjestelmien läpinäkyvyyttä tulisi myös lisätä, samoin alustatyötä tekevien tosiasiallista mahdollisuutta puuttua ja haastaa alustojen tekemiä haitallisia päätöksiä. Laajemmassa mielessä ammattiliittojen kasvava huomio alustatyöhön ja sitä tekeviin ihmisiin voisi nostaa järjestäytymisen astetta erityisesti työsuhteessa alustatyötä tekevien keskuudessa. Se voisi myös auttaa lisäämään ymmärrystä sekä luomaan mahdollisuuksia kehittää alustatyötä suuntaan, jossa reilut ja inhimilliset pelisäännöt sekä riittävä toimeentulo työtä tekeville toteutuisivat.

Alustatyö – kanarialintu tulevaisuuden työn kaivoksessa?

Homma käy käden käännteessä. Suuntaat vain puhelimen sovelluskauppaan, ja sitten klikkaus, lataus, rekisteröinti sekä tarpeellisten tietojen syöttö. Kun vielä sallit sovelluksen käyttää puhelimen sijaintia, avautuu Tremer-nimisessä mobiiliapplikaatiossa laaja lista keikoista ravintoloihin, varastoihin, ilmapalloja täyttämään, muuttoavuksi, tiskaamaan, siivoamaan jne. Heti huomenna voi hakea esimerkiksi viiden tunnin keikalle ”reippaaksi muuttoavuksi”.

Kokonaispalkka 63 euroa ilmoitetaan näkyvästi etusivulla. Tarkemmasta ilmoituksesta löytyvät työn ehdot (muuttopalvelualan työehtosopimuksen mukaiset) ja tarvittavat varusteet (siisti pukeutuminen). Sovellus ilmoittaa liekkiemöjien kera, että paikkaa on hakenut jo useampi. Lopullinen valinta ryhtyä keikkatyöläiseksi on kuitenkin vielä tekemättä. Klikkaus vain, ja voit ilmoittaa itsesi hakijoiden joukkoon.

Alustatalous tarkoittaa taloudellista toimintaa, jossa ihmiset jakavat, lainaavat, vuokraavat, myyvät tai ostavat tavaroita ja palveluita internetin digitaalisten alustojen välityksellä¹. Alustan ylläpitäjä ei itse tuota palvelua vaan alusta toimii linkkinä kahden tahon välillä. Alustataloudella (eng. platform economy) on monia muotoja, joista alustatyö (eng. platform work) eli työnvälitys, on yksi². Tremer on yksi lukuisista Suomessa toimivista työtä välittävistä alustoista.

Alustavälitteisen työn näkyvimpiä muotoja on ollut pitkään suurten kansainvälisten yhtiöiden, kuten Uber, Foodora ja Wolt harjoittama ruoan, tavaroiden ja ihmisten kuljetuksiin keskittyvä liiketoiminta. Viime vuosina alustatalouden malli on levinnyt kuitenkin laajemmin eri aloille. Jos kuljetustyötä tekevät on määritelty yleensä ”kumppaneiksi”, ja he tekevät työtään usein yrittäjinä, Tremerin kaltaiset alustat rinnastuvat enemmän vuokratyönvälittäjiin. Toisin sanoen työsuhde luodaan alustan ylläpitäjän kanssa, joka välittää työtä tekevät työn tarjoajille alustan kautta. Malleja on kuitenkin monia, kuten on eri alojakin, joilta työtä on nykyään tarjolla alustojen kautta: on siivoamista, lastenhoitoa, sote-alan töitä, rakennushommia, remontointia, kuljetusta, pakkaamista, logistiikkaa, vähittäiskaupan vuoroja, tarjoilijan töitä ja niin edelleen.

Paikkaan ja aikaan sidotun työn lisäksi eri alustat toimivat myös kohtaamispaikkana verkon kautta tehtävälle tietokonetyölle. Tarjolla on keikkoja aina koodauksesta nopeisiin kuvien kategorisointitehtäviin. Alustavälitteisestä kuljetustyöstä on puhuttu ja kirjoitettu paljon, mutta muut alustojen kautta tehtävät työt sekä tekijöiden kokemukset ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Sen vuoksi tässä selvitystyössä keskityimme erityisesti muuhun alustavälitteiseen työhön kuin kuljetukseen ja ruoka-alaan. Tuomme esille alustojen kautta työtä tekevien ihmisten omakohtaisia kokemuksia ja näkemyksiä alustatyöstä, joiden pohjalta hahmottelemme

1 <https://sorsafoundation.fi/maiija-mattila-alustatalous-mita-se-on-ja-miksi-siita-puhutaan-juuri-nyt/>

2 <https://www.eurofound.europa.eu/fi/resources/platform-economy-repository/typology>

suuntaviivat sille, miltä alustavälitteisen keikkatyön tekeminen näyttää Suomessa tällä hetkellä. Mikä työntekijöitä houkuttelee alustatyön pariin, entä mistä heidän toimeentulonsa muodostuu? Miten työn erilaiset piirteet koetaan?

Ensimmäisen asia, johon kiinnittää huomioita alustatyön sivuja, mainoksia ja sovelluksia selatessa, on usein toistuvat samat sanat, kuten helppous, joustavuus ja nopeus. Ne ovat sanoja, joilla työntekijöitä houkutellaan työn pariin. Esimerkiksi Treamerin sivuilla työtä hakevalle kerrotaan, että juuri hänelle löytyy helposti sopivia aikoja ja työtehtäviä ilman pitkiä hakuprosesseja. "Hanki työsi nopeasti, hoida hommasi ja palkka on pian tililläsi". Jokaista keikkaa seuraa tähtiarvostelu, joka voi vaikuttaa tulevien töiden saantiin. Työvuoroihin on usein paljon hakijoita, ja Treamerin sivujen mukaan suosituimmat työvuorot voivat mennä sekunneissa.

Helppous on varmasti kutsuvaa, etenkin jos on kyllästynyt jatkuvaan hakemusten täyttämiseen ja lähettämiseen ilman toivottua lopputulosta. Myös tätä selvitystä varten haastatellut alustojen kautta työskentelevät korostivat helppoutta ja keikkatyön sopivuutta omaan elämäntilanteeseen: omat aikataulut, työn valitseminen omaehtoisesti sekä joustava mahdollisuus lisätuloille olivat jokaisen syy tehdä alustatöitä.

Joustavuudella ja nopeudella löytyy haastattelujen puheista myös toinen puoli: sekunneissa täytetyt työvuorot, kova kilpailu, alustojen ylläpitäjien tapa venyttää vuorojen vahvistamista viime tippaan saakka tai epävarmuus siitä, miten kieltäytyminen tai arviot vuoroista vaikuttavat tulevaisuuden mahdollisuuksiin. Tämä kaikki voi lisätä niin elämän kuin toimeentulon pirstaleisuutta sekä epävarmuuden tunnetta.

Vaikka alustatyö voi olla tiettyyn elämäntilanteeseen sopivaa, pidemmän päälle epävarmuus ei välttämättä houkuttele. Joustavuuden hintana voi olla "näkyvämmän" ja palkattoman työn lisääntyminen. Toisin sanoen joustavuus saattaa tuntua yksipuoliselta vuorojen vahvistamisen odottelun, jatkuvan keikkojen kyttämisen tai omien ja perheen aikataulujen sekä saatavilla olevien vuorojen yhteen sovittelun rinnalla.

Onko kysymyksessä sitten pieni vai suuri ilmiö suomalaisessa työelämässä ja sen murroksessa? Vaikka alustojen kautta työkeikkoja tekevien joukko on prosentuaalisesti pieni, alustatyö tulisi nähdä ikään kuin kanarialintuna entisajan kaivoksessa: kun lintu lakkaa laulamasta ja pyörtyy, tietävät muutkin, että happi on loppumassa ja on enää vähän aikaa toimia. Pelkona on, että alustatyön toimintamallit, teknologiat ja käytännöt voivat levitä yhä laajemmin myös muihin työn teon muotoihin.

Alustatyön joustavuus ja keikkaluonteisuus voivat olla erittäin toimiva ratkaisu yksilön näkökulmasta tietyssä elämäntilanteessa. Parhaimmillaan alustat ovat reilu ja kätevä työnvälityskanava työn tarjoajan ja tekijän välillä. Samaan aikaan voimme todeta vertauskuvallisesti, että kukaan ei halua nähdä pökertynyttä kanarialintua: kun havaitsemme epäkohtia alustatyössä, hälytyskellojen pitäisi soida alustatyöntekijöiden työolojen ja tulevaisuuden

reilumman työelämän puolesta. Esimerkiksi järjestäytyminen on alustatyössä heikompaa ja vaihtuvuus tiuhaa, mikä voi levitä myös muihin työntekemisen muotoihin. Vaatii herkkää korvaa osata kuunnella alustojen kautta työtä tekevien kokemuksia, vahvistaa niiden pohjalta hyväksi koettuja puolia samaan aikaan kuin puuttuu aidosti havaittuihin epäkohtiin. On löydettävä lujaa tahtoa ja halua edistää reiluja ja inhimillisiä pelisääntöjä myös alustatyöhön sen eri muodoissa.

Tämä selvitys jakaantuu kahteen osaan: ensimmäinen on taustoittava katsaus alustavälitteiseen työhön Suomessa. Toisessa osiossa tuomme esille muun kuin lähetti- ja kuljetusalan alustatyön eri piirteitä alustatyötä tekevien haastattelujen pohjalta³. Yhteenvedossa tiivistämme sisällön ja analysoimme sitä suhteessa käynnissä olevaan ajankohtaiseen lainsäädäntötyöhön.

³ Lue lisää, miten selvitys tehtiin liitteestä 2.

Alustatyö Suomessa

Mitä on alustavälitteinen työ?

Työterveyslaitos on koonnut Euroopan elin- ja työolojen kehittämissäätiö Eurofoundin luokittelun pohjalta kriteeristön alustayrityksille⁴. Niiden mukaan Suomessa toimivilla alustatyöyrityksillä on seuraavia piirteitä:

1. Työn välittämiseen osallistuu vähintään kolme tahoa: alustayritys, ostaja ja työn tarjoaja.
2. Alustayrityksellä on käytössään digitaalinen alusta keikkojen, projektien tai määrämittaisten työsuhteiden välittämiseen ja hallintaan.
 - Hallinnointi voi tarkoittaa esimerkiksi digitaalisia arviointimekanismeja, algoritmivusteista tekijän valintaa tai yhteydenpidon ja rahallisten transaktioiden hoitamista alustan kautta.
3. Työn välittäminen ja sen hallinta on alustayrityksen liiketoimintaa tai osa sitä.
 - Pelkät työnhakusivustot eivät täytä keikkojen hallinnoinnin kriteeriä.
4. Alustayritykset asemoituvat työn tarjoajan ja ostajan väliin.
 - Työn tarjoajat voivat tosin tehdä keikkatyötä myös työsuhteessa alustayritykseen. Esimerkiksi vuokratyöfirmat, jotka hyödyntävät digitaalisia alustoja keikkojen hallinnoinnissa edellä kuvatulla tavalla, on laskettu mukaan joukkoon.
 - Alustan käyttäjäksi/työn tarjoajaksi tai työn ostajaksi hakeminen on vapaata. Alustayrityksellä voi tosin olla rajoitteita siihen, ketkä pääsevät alustalle.
5. Välitettävänä palveluna on työpanos.
 - Ei esimerkiksi tavaran myyntiä tai asunnon tai kulkuneuvon vuokraamista.
6. Yritys tai osa yrityskonsernia on rekisteröity Suomeen, yrityksellä on Suomi-kohtaista toimintaa tai yrityksen kautta työllistyy suomalaisia.

Alustatyön kenttä on moninainen: osassa alustoista keskitytään tuomaan ihmisiä yhteen ja toisilla työtekoa koordinoidaan ja hallinnoidaan enemmän. Osa alustoista toimii markkinapaikkana, johon kuka tahansa voi kirjautua myymään tai ostamaan palveluita itse määrittämällään hinnalla. Osassa alustoista vaikutetaan siihen, millaiselle hinnalle myyjä voi työtään myydä. Tietyt alustat välittävät työtä alustan määrittämällä hinnalla, joka voi perustua esimerkiksi työehtosopimukseen, jos alustan työntekijät ovat keikan aikana työsuhteessa alustayritykseen.

Katukuvassa alustatalous tulee näkyväksi erityisesti ruokalähettiläiden ja taksinkuljettajien kautta. Viime vuosina alustavälitteinen työ on levinnyt kuitenkin laajemmin eri aloille. Työterveyslaitos listasi vuoden 2024 alussa

⁴ <https://tyoelamatieta.fi/fi/analyysit/tyota-valittavien-alustayritysten-listaus-on-nyt-kaikkien-kayttavissa-ja-taydennettavissa>

Esimerkkejä Suomessa toimivista työtä välittävistä alustoista

Moninainen alustojen kautta työtä tekevien joukko

- Bolt.Works (mm. teollisuus, logistiikka, hotelli- ja ravintola-ala, rakentaminen, kaupan ala, kiinteistöhuolto, toimistotyöt)
- Sumpli (pakkaus ja keräily, hoitajat, kuljettajat)
- Sotender (sote-ala)
- Treamer (mm. logistiikka, teollisuus varastotyö, hotelli- ja ravintola-ala, kiinteistöhuolto, siivous, vähittäiskauppa ja tukkumyynti)
- Eezy.fi (vuokratyön välitystä useammalle eri alalle)mahdollisimman tehokkaasti eikä sosiaaliseen kanssakäymiseen juuri panosteta.
- Lisäksi yritykset kuten Work Pilots tarjoavat palvelua, jossa he rakentavat asiakasorganisaatiolle oman keikkatyön tarjoamista ja koordinoimista varten tehdyn portaalin.

Alustoja, jotka välittävät työtä tekeviä alustan määrittämään hintaan yksilöille

- Yango (kuljetus)
- Uber (kuljetus)
- Foodora (ruokakuljetus)
- Wolt (ruoka- ja tavarakuljetus)
- 24 Center (talotekniikan apu)
- Biila (autojen siirto)
- Hero 24 (muutot ja kuljetukset, pihat ja kiinteistöhuollot, kodinkoneet ja laitteet, siivous, remontointi, rakentaminen ja LVIS)
- Kodin Pro (remontointi)

Alustoja, jotka toimivat avoimina markkinapaikkoina: toiminimi- sekä "kevytyrittäjät" voivat kirjautua myymään palveluitaan suoraan asiakkaille itse määrittämällänsä hinnalla

- Työntekijöitä.fi (laaja määrä eri aloja)
- Babysits (lastenhoito)
- FoxDo.fi (remonttipalvelut)

Suomessa tehdään myös verkon kautta tapahtuvaa työtä, joka ei ole paikkasidonnaista ja voi suuntautua myös Suomen ulkopuolelle. Tällainen työ voi olla esimerkiksi erikoistumista vaativaa asiantuntijatyötä (mm. koodaus, graafinen suunnittelu, sisällöntuotanto ja viestintä, erilainen projektityö). Tämänkaltaista työtä välittävät mm. Upwork sekä Contently. Verkon kautta tehdään myös mikrotyöksi määriteltyjä yksinkertaisia toimeksiantoja, joista saa kerralla vain pienen korvauksen (mm. datan luokittelu, kyselyihin vastaaminen, puheen tuottaminen automaattisen äänentunnistukseen). Tällaista työtä välittävät mm. Amazon Mechanical Turk, Clickworker sekä Crowdsora.

Työterveyslaitos pitää yllä listausta Suomessa työtä välittävistä alustayrityksistä: <https://tyoelamatieto.fi/fi/analyysit/tyota-valittavien-alustayritysten-listaus-on-nyt-kaikkien-kayttavissa-ja-taydennettavissa>.

yhteensä 64 Suomessa toimivaa alustayritystä useilta eri toimialoilta, kuten kaupan alalta, hoivapalveluista, rakennus- ja huoltopalveluista sekä kotitalouspalveluista⁵. Vuonna 2021 listaa ylläpiti TTL, jonka tiedossa oli tuolloin 43 yritystä. Yritysten määrä on siis lisääntynyt vauhdilla muutamassa vuodessa. Alustojen kautta välitetään nykyään työtä sekä yksityisyrittäjiksi määritellyille tekijöille että työsuhteessa alustaan oleville henkilöille sekä asiakasyrityksille, että organisaatioille.

Alustavälitteisen työn levinneisyys

Tilastokeskuksen toteuttaman työvoimatutkimuksen mukaan vuonna 2022 alustatyötä oli tehnyt Suomessa noin 134 000 henkilöä, mikä on 3,9 prosenttia Suomen työikäisestä väestöstä. Tämä toista kertaa toteutettu tutkimus osoitti, että suurin osa (54 %) alustatyötä tekevästä pyrkii saamaan sitä kautta lisätuloa. Alustan kautta työskentelevistä 27 prosenttia pitää sitä päätyönään ja 18 prosenttia sivutyönä (Pärnänen, 2023). Kun arvioimme alustatyön tekijöiden määrää, haasteena on se, että alustatyötä tehdään usein yrittäjämäisesti, jolloin siitä saadut tulot eivät näy Tilastokeskuksen rekisterissä. Toisena haasteena alustatyön määrän mittaamisessa on alustatyön laajuus ja sen määritelmien kirjo (Sutela, 2023).

Suomessa toteutetun *Digitaalinen jalanjälki: Työn muuttuminen alustamaiseksi Euroopassa* -hankkeen kyselytutkimuksen tulokset vahvistavat alustatyön määritelmän moninaisuutta. Laajimmillaan ”alustatyö” määriteltiin siinä maksulliseksi työksi, jota löytää internetiin yhteydessä olevan laitteen avulla. Vuonna 2018 kyselyyn vastanneista kahdesta tuhannesta tällaista alustatyötä kertoi tehneensä 8,2 prosenttia vähintään kerran viikossa esimerkiksi Upworkin, Uberin ja Freskan kautta. Osuus laskee viiteen prosenttiin, jos alustatyö määritellään niin, että käytössä on sovellus, jonka kautta saa tiedon tarjolla olevasta työstä. (Hertfordshiren yliopiston tilastopalvelut ja konsultointiyksikkö, 2019, 1). Jos tarkastelemme ainoastaan aikaa ja paikkaan sidottua alustavälitteistä työtä, kuten esimerkiksi asiakkaan kotona suoritettavaa siivousta, puutarhan- tai lastenhoitoa, tekijöiden osuus laskee 3,6 prosenttiin. Kyselyyn vastanneet kertoivat tekevänsä hyvin monenlaisia töitä erilaisten alustojen kautta. Tämä tekee alustatyön kategorisoinnin haastavaksi, ja mahdollistaa esimerkiksi vain tietyn tyyppisten alustavälitteisen työn tarkastelun. (Hertfordshiren yliopiston tilastopalvelut ja konsultointiyksikkö, 2019, 4–5).

Vapaus ja omaehtoisuus vetoaa, mutta riskit kantaa työtä tekevä

Ruoan, tavaroiden ja henkilöiden kuljettamisen lisäksi digitaalisten alustojen kautta tehtävä työ on levinnyt useammalle alalle. Alojen joukkoon kuuluu nykyään niin kotitalous ja hoivatyö, laajemmin sote-ala, remontointi ja rakentaminen, logistiikka, pakkaus, matkailu- ja ravintola-ala, tietyt

⁵ <https://tyoelamatieta.fi/fi/analyysit/tyota-valittavien-alustayritysten-listaus-on-nyt-kaikkien-kayttavissa-ja-taydennettavissa>

teollisuuden tehtävät, vähittäiskauppa sekä tietyt toimistotyöt. Aikaan ja paikkaa sidotun työn lisäksi alustojen kautta välitetään myös verkon kautta tehtävää työtä – niin isompia kokonaisuuksia liittyen esimerkiksi koodaamiseen tai graafiseen suunnitteluun kuin datan merkkäamista tai kuvien kategorisoinnin tapaista mikrotyötä.

Alustatyölle on ominaista väliaikaisuus. Tämä johtuu työn keikkaluonteisuudesta sekä matalasta palkasta (Kokkinen, 2020, 49). Alustatyön joustavuus ja vapaus koetaan työskentelymuodon hyvänä puolena. Työtehtävän luonne ja digitaalisen alustan toimintamallit vaikuttavat kuitenkin merkittävästi siihen, miten alustatyön hyöty koetaan. (Immonen, 2022).

Euroopan elin- ja työolojen kehittämissäätiö Eurofundin vuonna 2018 julkaiseman raportin mukaan erityisesti valinnanvapaus päättää, mitä työtä tekee ja kuinka paljon, koettiin usein alustatyön hyvinä puolina. Mahdollisuutta työprosessien omaehtoiseen johtamiseen, autonomiaa ja työn merkityksellisyyttä pidettiin usein myös tärkeinä motivaatiotekijöinä. (Eurofund, 2018, 70).

Alustatyö voi tarjota uudenlaisia työmahdollisuuksia henkilöille, jotka ovat kokeneet syrjintää esimerkiksi jonkin vamman tai liikuntarajoitteisuuden vuoksi perinteisemmässä työnteon muodossa. Henkilöt, joilla on esimerkiksi läheisen hoivaan liittyvä vastuu, voivat hyötyä myös alustatyön tarjoamasta vapaudesta. (Eurofund, 2018,103). Aiempi tutkimus osoittaa kuitenkin sen, että vaikka alustatyö luo tarpeellisia työmahdollisuuksia esimerkiksi maahanmuuttajille, heikentää se samalla työoloja yleisesti tarkasteltuna (van Doorn et al., 2022).

Verrattuna palkkasuhteessa oleviin, alustatyötä tekevät joutuvat usein kantamaan itse myös työhönsä liittyvät riskit. Työn riskeinä voi olla esimerkiksi asiakkaiden tyytymättömyys sekä mahdolliset ansionmenetykset liittyen sairastumiseen tai työtehtävien välissä oleviin pitkiin odotusaikoihin. Alustatyöntekijät saattavat saada alustaa ylläpitävältä yritykseltä tukea esimerkiksi markkinointiin, mutta joutuvat luovimaan muuttuvien työn tekemisen ehtojen kanssa (Kokkinen, 2020, 49).

Alustatyön riskit voivat liittyä myös esimerkiksi kemikaaleille alistumiseen esimerkiksi siivoustyössä tai väkivallalle ja seksuaaliselle hyväksikäytölle alistumiseen esimerkiksi kuljetuspalveluiden tarjoajana. Tietokoneen välityksellä alustatyötä tekevät voivat puolestaan joutua työskentelemään esimerkiksi meluisassa ympäristössä, jossa ei ole mahdollisuutta hyvään työergonomiaan.

Työpäivien venyminen kohtuuttoman pitkiksi voi olla myös yksi alustatyöhön liittyvä riski. Tämä koskee niin työntekijöitä, joiden pääsääntöiset tulot muodostuvat alustatyöstä kuin heitä, jotka täydentävät alustatyöllä pääsääntöisen työnsä matalaa toimeentulotasoa. Suuri haaste on myös työn ja vapaa-ajan yhteensovittamisessa. Alustatyötä tekevät ovat usein nuoria,

joilla ei ole vielä paljon kokemusta työelämästä, jolloin koulutuksen ja tiedonpuute voivat lisätä alustatyön riskejä (Eurofund, 2018, 68, 70).

On myös tunnistettu, että alustavälitteinen työ voi estää mahdollisuudet kehittää sosiaalisia taitoja, kuten ryhmätyö- ja kommunikaatiotaitoja. Monilla alustatyötä tekevillä haasteena on myös yksittäiset työtehtävät erilaisissa projekteissa: työntekijälle ei välttämättä synny kokonaiskuvaa siitä, minkälaisen asian tai aiheenparissa hän työskentelee. Työtehtävien pilkkoutuminen osiksi vähentää myös kokonaiskuvan hahmottamista ja voi olla esteenä osaamisen kehittämiseksi. (Eurofund, 2018, 68, 71).

Alustatyössä itsessään piilee työtä tekevien kannalta myös riskejä. Aiemmassa tutkimuksessa on noussut esille huoli siitä, että alustatalouden käytännöt leviävät yleisemmin myös muihin työnteon muotoihin. Esimerkiksi useassa Euroopan maassa käytössä oleva työntekijöitä arvottava tähtijärjestelmä sekä organisaatioiden sisäiset mobiiliapplikaatiot työtehtävien ja -vuorojen ilmoitukseen sekä varaamiseen ovat lisääntyneet myös varsinaisen alustatyön ulkopuolella (Huws et al, 2019). Samoin alustatyössä alun perin testatut algoritmiset ohjauskeinot (eng. algorithmic management) esimerkiksi työtehtävien määrittelyyn, työntekijöiden valvonnan ja arvioinnin suhteen ovat leviämässä yhä enemmän myös vakituisiin työsuhteisiin (mm. Thorn Jensen et al, 2024; Baicco et al, 2022; Jarrahi et al, 2021).

Reilun ja inhimillisemmän tulevaisuuden työn puolesta on tärkeää, että ymmärrämme alustatyön logiikkaa, tarkastelemme ja tarvittaessa kyseenalaistamme käytössä olevaa teknologiaa ja käytäntöjä sekä huomioimme niiden kehityksessä myös alustatyötä tekevien omia kokemuksia ja näkemyksiä.⁶

⁶ Juego, Østbø Kuldova & Rinse Oosterwijk, 2024 sisältää laajempaa taustoitusta algoritmisen hallinnan kehityksestä ja siihen liittyvistä suosituksista ammattiliitoille sekä päättäjille

Alustatyötä tekevien näkökulmia alustatalouteen

Viisi eri näkökulmaa alustavälitteiseen työhön

Tätä selvitystä varten haastattelimme viittä eri taustoista tulevaa alustavälitteistä työtä tekevää ihmistä. Haastateltavien nimet on muutettu heidän yksityisyytensä säilyttämiseksi.

Yana on 37-vuotias nainen. Hän on muuttanut Suomeen 13 vuotta sitten tekemään markkinoinnin ammattikorkeakouluopintoihin liittyvää harjoittelua. Yana on tehnyt säännöllisesti keikkatöitä vuoden 2021 lopusta esimerkiksi Treamerin ja Hoivanetin kautta erityisesti päiväkodeissa ja koulujen iltapäiväkerhoissa sekä siivoojana ja tarjoilijana. Yanalla on kaksi tutkintoa. Hän saa lisäksi tukea Kelasta.

”Löysin Treamerin äitien ryhmächatistä, missä yksi rouva suositteli sitä. Perehdyin sovellukseen ja pidin siitä, koska sitä on helppo käyttää ja siellä on monenlaisia töitä tarjolla joka päivä. Voin valita millaisia töitä teen”, Yana kertoo.

Jenni on 28-vuotias ammattikorkeakouluopiskeija. Hän on tehnyt vuoden 2023 lopusta säännöllisesti logistiikka-alan töitä Treamer-sovelluksen kautta. Aiemmin Jenni työskenteli seitsemän vuotta vakituisissa töissä ruokakaupassa opiskelujen ohella. Treamer-keikat muodostavat hänen päätoimeentulonsa tukien lisäksi. Jenni hakee oman alan töitä.

Mikko on 29-vuotias mies, joka on valmistunut tradenomiksi. Hän on työskennellyt opintojen ohella kaupan alalla lähes 10 vuotta, ensin vakituisesti ja sitten keikkatyöläisenä. Mikko aloitti keikkatyöt ruokakaupassa Eezy-alustan kautta pidemmän tauon jälkeen noin vuosi sitten. Hän tekee keikkoja ja hakee samalla oman alan töitä. Viime aikoina hän on tehnyt vuoroja lähinnä yhteen tiettyyn ruokakauppaan. Mikon toimeentulo muodostuu keikkojen lisäksi työttömyystuesta.

Arya on 31-vuotias nainen, joka on muuttanut Suomeen kaksi vuotta sitten. Hänellä on maisterin tutkinto ja usean vuoden työkokemus konsulttina koulutusosalta. Arya on hakenut oman alan töitä, mutta ei ole saanut niitä, koska hänen suomen kielen taitonsa ei ole riittävän hyvä. Hän teki Treamerin kautta satunnaisesti siivoustyötä ja tiskausta ravintoloissa, kunnes sai lapsen. Arya on nyt vanhempainvapaalla.

Andrew on 27-vuotias mies, joka muutti Suomeen seitsemän kuukautta sitten. Hän tekee kuljettajan töitä Boltin kautta noin kolme kertaa viikossa ja jakaa mainoksia Eezy-sovelluksen kautta viisi kertaa viikossa. Alustatyö muodostaa hänen päätoimeentulonsa. Aikaisemmin Andrew on työskennellyt projektipäällikkönä IT-projektissa.

Koettu vapaus ja helppous houkuttelevat alustatyöhön

Kun kysyimme haastateltavilta alustatyön hyvistä puolista, kaikki nostivat esiin vapauden valita työkeikat ja mahdollisuuden kontrolloida omia aikatauluja. Monelle alustatyö muodostaa yhden osan toimeentulosta erilaisten tukien ohella. Alustatyötä sovitellaan yhteen myös koulunkäynnin, oman alan työnhaun tai hoivavelvollisuuksien kanssa. Kenelläkään ei tähän palapeliin edes mahtuisi päivittäinen tai jatkuva työ, joten alustojen kautta tehdyt keikat tarjoavat mahdollisuuden suunnitella työtä omaehtoisesti.

“Alustoilla minulla on enemmän vapautta, voin kontrolloida omaa aikatauluani, mennä töihin silloin kun haluan ja olla menemättä, kun ei tunnu siltä”, Yana kertoo.

“Olen aina tiennyt, että haluan tehdä joustavaa työtä, jossa voin vaikuttaa omiin aikatauluihini”, Andrew kertoo. [Alustatyön] Kauneus on siinä, että olet itsesi herra, et vastaa kenellekään”, hän kuvailee.

“Hyvää on ehdottomasti mun mielestä se, että saa itse päättää ne työajat ja vuorot mitkä sä otat. Se on oikeasti aika ihanaa, kun sä voit olla vaan silleen, että nyt mä oon tehnyt tän verran töitä ja nyt mä pidän vapaata ja laitan kalenterin kiinni enkä ota mitään [vuoroja]”, Mikko kuvailee.

Yana ja Arya nostavat esiin myös alustojen luotettavuuden:

“Voin luottaa yritykseen, että se maksaa palkan ajallaan. He kysyivät rikosrekisterin, kun aloin työskennellä lasten kanssa, siitä tuli luottavainen olo. Lisäksi työkeikkojen sisältö kuvataan hyvin ja ilmoituksessa annetaan työpaikan yhteyshenkilön tiedot. He myös tuplatsekkaavat tulenko paikalle, sekin on hyvä merkki”, Yana kertoo.

“Jotkut tuttavani ovat tehneet töitä pimeästi. Alustat ehkäisevät sitä. Alustoilla ihmiset tietävät oikeutensa ja veloitteensa”, Arya kertoo.

Toimeentulo pirstaloituu

Haastateltavat korostavat omaehtoisuutta ja vapautta, mutta kertovat samalla, ettei keikkatyö alustojen kautta riitä koko toimeentuloksi. Keikkoja ei ole aina tarpeeksi tarjolla, eikä palkat ole riittävän suuria.

“En usko, että alustatyö voisi koskaan muodostaa päätoimeentuloani, koska vaikka haluaisin keikan, sellaista ei aina ole tarjolla”, Arya kertoo.

“Kyllä tää on epävarmaa, että mitä jos ei tule yhtään vuoroa ja olen ihan tyhjän päällä, kun tää on mun ainoa toimeentulo. Vaikka toki saan joitain tukia”, Jenni kuvaa. “On tässä tietenkin normaalit lisät, ne on hyvät. Yritänkin olla hereillä aikaisin, että voin napata viikonloppuvuorot”, hän jatkaa. Kova kilpailu vuoroista heijastuu näin myös arkeen: aikainen lintu nappaa madon ja

virtuaalisen tehtaan portilla on oltava ajoissa, mikäli haluaa paremmat mahdollisuudet työkeikalle.

“Jos haluaa oikeasti elantoa tällä keikkaduunilla tehdä, niin se on tosi epävakaata, koska sä et voi ennustaa, että milloin tulee vuoroja. Välillä jos on niukemmin vuoroja, niin niistä on aika kova kilpailu, että kun ne ilmoitukset tulee puhelimeen niin ne saattavat mennä sekunneissa. Se ei luo sellaista turvaa kuin jos olisi vakkarina”, Mikko kuvaa.

Andrewn mukaan kilpailu keikoista on lisääntynyt viimeisten kahden vuoden aikana. Hän on tyytymätön palkkaansa: “Palkka ei ole koskaan riittävä, en muuten tekisi niin paljon keikkoja. Kun hinnat ovat nousseet, on vaikeaa kattaa kulut ja pitää tehdä kovemmin töitä, jotta voi tienata riittävästi.” Kun alustatyö muodostaa Andrewn lailla pääasiallisen toimeentulon, lisääntynyt kilpailu vuoroista ja vuorojen epävarmuus vaikuttavat vahvasti lopulliseen toimeentuloon. Elämisen kulut eivät kuukaudesta toiseen muutu, mutta epävarmuus tuloista luo painetta kilpailla vielä enemmän vuoroista.

Prekaari asema – työtä tekevä joustaa

Alustojen kautta työkeikkoja tekevät kritisoivat myös tapaa, jolla vuorot vahvistetaan. Kun työvuoron varaa, ei saa heti tietää, onko vuoron saanut, ja joskus vahvistusta pitää odottaa pitkäänkin. Tämä vaikeuttaa muun elämän suunnittelua.

“Vuokrafirmit pelaa sellaista peliä, että vuorot vahvistetaan aina päivää ennen vuoroa. Et kun sä varaat vuoron, sitä ei vahvisteta heti, vaan sulla näkyy ensin vaan se varaus”, Mikko kuvaa.

Myös Yana nostaa esiin saman asian: “Joskus, jos varaan vuoron päivällä, sitä ei ole vielä iltaan mennessä vahvistettu, enkä tiedä nukkumaan mennessä onko minut valittu vuoroon vai ei.”

Jenni kertoo siitä, millaista on odotella, kun vuorot vahvistetaan viime hetkellä alustalle. Miten se vaativaa jatkuvaa huomiota: “Siinä on odottelua, kun on hakenut vuoroa, että tuleeko päätös tunnin päästä vai tunti ennen vuoroa. Sitä pitäisi kytätä koko ajan, kun ei tiedä milloin vuoroja tulee. Tosi monta kertaa päivässä avaan sen, siitä on tullut vähän kuin yksi some muiden joukossa.”

Työvuorojen odottelusta ja varmistamisesta tulee alustan kautta työskenteleville iso osa arkea: mikäli haluaa tietyn vuoron, on oltava valppaana, ei vain heti aamusta, vaan jatkuvasti. Tämäkään ei välttämättä takaa omaan aikatauluin sopivaa vuoroa, jos hakijoita on useita ja lopullinen vahvistus vuorosta tulee myöhään. Epävarmuus ja heikko tieto työvuorojen ajankohdasta saattavat johtaa siihen, että muun elämän, kuten perheen, harrastusten tai opintojen, on joustettava.

“Alustatyöntekijänä oleminen tarkoittaa sitä, että preferoi alustatyötä harrastusten tai kavereiden näkemiseen,” Yana heittää vähän vitsailen.

Mikko nostaa esiin alustatyön huonona puolena vakityöhön kuuluvien etujen, kuten työterveyshuollon puuttumisen. Sairausajalta maksetaan palkkaa, mutta vain tietyin ehdoin: "Jos sä et oo tehnyt tiettyä määrää tunteja [alustalle], sulle ei makseta saikkua. Kun oot tehnyt tietyn määrän, alusta maksaa 50 prosenttia sairausajan palkkaa ja sitten kun vielä tietyn määrän, ne maksaa 100 prosenttia."

Mikon mielestä vuorot vahvistetaan myöhään sen takia, että yritykset voivat minimoida sairausajan palkkojen maksamista: "Jos sulla on monta varausta [työvuoroon] ja sä tuut kipeeks, ja sulla on vaikka viisi vuoroa varattu, niin sit ne maksavat saikun vaan siitä ensimmäisestä, joka sulla on vahvistettu."

Käytännöt tosin vaihtelevat alustojen välillä, ja riippuen myös siitä, onko työtä tekevä työsuhteessa työtä välittävään alustaan vai toimiiko hän yrittäjän roolissa. Usein työsuhteeseen palkkaavat alustat noudattavat keikkojen kohdalla asianmukaista työehtosopimusta.

Järjestelmä mahdollistaa toisaalta viime hetken suunnitelmien muutokset myös työntekijän puolelta: "On tässä se kääntöpuoli, et jos varausta ei oo vahvistettu, niin jos mulla onkin fiilis, etten mä haluakaan mennä, niin sen voi perua ja siitä ei tuu seurauksia", Mikko sanoo.

Alustatalouden toimintamalliin kuuluu, että algoritmi "rankaisee" käyttäjiä epätoivotusta käyttäytymisestä. Tästä liikkuu myös huhuja alustatyöntekijöiden parissa: "Mä oon lukenut Jodelista ja kuullut muilta vuokratyöntekijöiltä, että jos sä perut vuoron, niin ne ei tarjoo sulle hetkeen enää vuoroja. Jotkut puhuu tällaisista "black listoista", mut mä en oo ite huomannut tätä", Mikko pohtii.

Algoritminen hallinta alustoilla perustuu osittain juuri tähän: epävarmuus siitä, millainen käytös voi haitata tulevaisuudessa työvuorojen saantia luo kokemuksen, että algoritmia kannattaa miellyttää eikä "suututtaa".

Samalla logiikalla alustoilla toimii myös yleiset tähtiin perustuvat arvostelut. "Kerran sain neljä tähteä ja jäin kelaamaan, että minkä virheen tein ja miksei siitä sanottu mitään", Jenni kertoo. Arvostelut vaikuttavat mahdollisuuksiin saada työkeikkoja tulevaisuudessa. Alustoilla työntekijöiden arvostelut toimivat myös eräänlaisena luottamuksen valuuttana työtä tarjoavien suuntaan. Jo hieman heikommat tähti-arviot saattavat pienentää mahdollisuuksia. Jos perusteet arvosanoille tai sille, miten niitä alustoilla käytetään, eivät ole läpinäkyviä, puuttuu työtä tekevältä mahdollisuus vaikuttaa uusien keikkojen saantiin.

Epävarmuudesta huolimatta moni kokee, että alustatyö tarjoaa juuri heidän elämäntilanteeseensa sopivan ratkaisun. Mikon kokemukset alustan kautta työskentelystä ovat pääosin myönteisiä, mutta yhden harmittavan tapauksen hän nostaa esiin: "Mua vähän harmittaa, kun mä en kuulu liittoon. Tulin kipeeksi vähän ennen kuin lähdin matkalle. Mulla oli yks vuoro vahvistettuna. Sit mä soitin, mulla oli saikkua terveyskeskuksesta, mutta silti ne poisti mun

vuoron mun kalenterista ikään kuin mulla ei sitä vuoroa olis ollut. Ne kiersivät sen. Ne nappas vuoron pois, eli ei näy, että mulla olis edes ollut vuoroa. Mä olin silloin lomalla perheen luona, kun huomasin tän ja olin silleen et no ihan ***** sama. Et kyllä siinä on niinku kaikkee tommosta, et kyllä siinä menee se työntekijän suoja. Kyl nää firmat tavallaan myös hyväksikäyttävät.”

Usein keikalla uudessa paikassa

Useimmat haastateltavat tekivät alustojen kautta keikkaa moniin eri kohteisiin. Uuteen paikkaan meneminen on aina hieman stressaavaa, eikä riittävää perehdytystä ole aina saatavilla. Se edellyttää omatoimisuutta, jotta omaan työhön kuuluvista asioista saa tarpeeksi selkeän kuvan. Kaiken kaikkiaan kokemukset keikkatyöstä ovat olleet kuitenkin positiivisia, ja haastateltavat kokevat, että heitä on kohdeltu enimmäkseen hyvin työpaikoilla.

“Kun tulen uuteen paikkaan, yritän tarkkaan katsoa mitä muut tekevät. Yritän aina tarjota apuani ja kysyn, mitä pitäisi tehdä seuraavaksi”, Yana kertoo.

“Se on aina vähän erilaista. Jos sä meet ilta- tai päivävuoroon et kauppa on auki, niin sä vaan ilmoittaudut infopisteellä, ja sit sulle kerrotaan mihin sä meet. Etenkin isoissa kaupoissa se on vähän jännittävää omalla tavalla, kun ei tiedä välttämättä missä kaikki on, ja menee paljon aikaa paikasta toiseen kävelemiseen. Mut mä oon tehnyt kaupan alan hommia, niin ei mulla hirvetä jännitystä oo”, Mikko sanoo.

Uusissa paikoissa perehdytyksen taso vaihtelee. “Riippuu kaupasta. Yleensä [perehdytyksen] saa ja pitäisi antaa. Mutta joskus pikkuasioita, kuten missä on Veikkaus-koneen koodi tai tupakkakaapin avain, ei kerrota, niin se on ärsyttävää. Suurin osa on jees, mutta on myös toki huonoja kokemuksia ja sellaisia kauppvoja, mihin en ikinä haluaisi mennä uudestaan. On vaikka suhtauduttu vuokratyöntekijöihin nihkeästi, on ollut likaiset taukotilat ja vuokratyöntekijöiden vaatteet mytyssä lattialla”, Mikko kertoo.

“Työ on hektistä, koko ajan on jotain tehtävää. Se on aika sellaista aivot narikkaan-duunia ja hyvää liikuntaa”, Jenni kuvaa varastotyötään. “Jos haluaa, saa olla ihan itsekseen eikä tarvitse kommunikoida kenenkään kanssa. Mutta on se kivampaa, vaikka naureskella muiden [työkaverien] kanssa. Jos on kahdeksan tunnin vuoro, se on mulle tosi rankka.”

Työyhteisö alustavälitteisessä työssä

Useampi haastateltava kuvaa, että pyrkii suoriutumaan työtehtävistä mahdollisimman tehokkaasti, eikä sen vuoksi panosta juuri sosiaaliseen kanssakäymiseen työpaikoilla.

“Jengiä vaan tulee ja menee, ja kaikki tekee jotain ja sitten ulos”, Jenni kuvaa työtään keräilijänä varastossa.

“Etenkin isoissa kaupoissa se on silleen että ‘tossa on noi lihat, heitä ne hyllyyn ja pidä tauot milloin haluat’, et sä oot siellä vaan itekseen, ja hoidat sen homman ja lähet kotiin”, Mikko kuvaa.

Kun Jenniltä kysyy, miten hän vertaisi edellistä vakityötään kaupassa ja nykyistä logistiikka-alan keikkatyötään, hän vastaa: “[Nykyisessä työssä] kaikki on enemmän itsenäisiä. Mua ei oo tavallaan edes kunnolla perehdytetty, että pitää vaan huomata että ‘ai, toi tehdään tolleen’. Usein kaikki voi olla aika pihalla. Mutta mä osaan kysyä itse, jos en tiedä jotain. Ja toisaalta kukaan ei ole missään vaiheessa puuttunut mun tekemisiin, luotan siihen, että joku puuttuisi, jos tekisin väärin.”

“Nykyisessä työssä ei ole aikaa juoruilla. Tauot on aina erikseen, eikä ennen tai jälkeen vuoron istuta missään [yhdessä]. Kyl se on tosi sellaista itsenäistä. Aikaisemmassa työssäni saatoinkin jäädä kahvioon juoruilemaan, mutta nyt ei oo mitään mielenkiintoa jäädä yhtään pidemmäksi aikaa.” Jenni kertoo myös, ettei hän ole ainakaan vielä kaivannut sosiaalisuutta sen enempää.

Toisaalta vastauksista nousee esiin se, että sosiaalista puolta myös arvostetaan: “Mä tykkään tehdä tuttuihin kaappoihin, se on aina jotenkin helpompaa. Kun tulee tutut työntekijät, siinä tulee enemmän sellainen fiilis, että sä olet osa työporukkaa. Enemmän sellaista yhteenkuuluvuutta. Muuten toi keikkailu, vaikka se on jees, niin se on vähän yksinäistä, että sä vaan teet ne duunit etkä hirveästi sosialisoi muiden kanssa. Etenkin isoissa kaupoissa sen huomaa”, Mikko kertoo.

“Kun on tutut kollegat ympärillä, se tekee työpaikan ilmapiiristä vakaamman ja miellyttävämmän”, Yana kuvailee.

Mikko on myös huomannut eron siinä, miltä tuntuu tehdä keikkaa tuttuun paikkaan: “Kun mä teen keikkoja, niin mä huomaan itestäni, etten niin kaipaa sitä [työyhteisöä], että tuun hoitamaan hommat ja saan rahat. Eri asia toki nyt, kun oon tehnyt vakkarina [keikkaa samaan kauppaan], siellä on tosi ihana henkilökunta ja tullaan hyvin juttuun, niin on tosi kiva tulla töihin. ‘Keikkafiilis’ on hämärtynyt, koska oon tehnyt sinne niin paljon [vuoroja] ja tunnen kaikki ihmiset.”

“Mä oon aika sellainen vetäytyvä, mut kyl sen huomaa, että sitten kun juttelee jonkun kanssa niin siitä piristyy”, Jenni kertoo.

Useampi haastateltava nostaa esiin alustatyön hyvänä puolena sen, että jos ei esimerkiksi tule toimeen esihenkilönsä kanssa, voi aina vaihtaa työpaikkaa.

Laajemmassa kuvassa kokemus yhteisöllisyyden ja sosiaalisten työsuhteiden puuttumisesta voi heijastua työhyvinvointiin sekä aitoihin mahdollisuuksiin vaikuttaa työpaikalla. Vaikka kokisi yhteisöllisyyden tunnetta sen kautta, että tekee keikkatyötä pääsääntöisesti yhteen tai muutama paikkaan, mahdollisuudet vaikuttaa aidosti työpaikan kehitykseen ja siellä esiin nouseviin asioihin, voi olla hankalampaa.

Yrittäjyys ja kilpailullisuus alustaväitteistä työtä tekevien keskuudessa

Etenkin ulkomaalaistaustaisten haastateltavien vastauksissa korostuu kilpailullisuus, yrittäjähenkisyys, itsekontrolli ja yritys sopeutua työpaikalle. Haastateltavilla on aito halu ja motivaatio panostaa työhön, saada hyvät arviot ja kilpailla keikoista.

Yana korostaa haastattelussa useaan otteeseen omaa aktiivista rooliaan työkeikalle saapuessa. Hän on oma-aloitteinen, kyselee paljon ja pyrkii omasta puolestaan luomaan tiimihenkeä.

“Joillain [kollegoilla] voi olla huono päivä, kun tulen töihin. Silloin yritän erityisen kovasti tehdä parhaani.”

“En koskaan ole jättänyt menemättä työkeikalle. Pyrin aina käyttäytymään hyvin ja pysymään aikatauluissa”, Yana kuvailee.

Kun kysymme, miltä se tuntuu, kun työkeikan jälkeen oma työsuoritus arvioidaan tähdillä, Yana vastaa: “Tähdet on hyvä juttu. Se stimuloi ja motivoi työskentelemään entistä paremmin.”

Yana kertoo myös tarkistavansa tarjolla olevat työkeikat alustalta useamman kerran päivässä. Kysyttäessä, millaiseksi Yana kokee tämän, hän vastaa “Olen tottunut siihen, ja siitä tulee jopa kilpailun tuntu, että valitaanko minut vai ei. Ja kun saa vuoron, se on vähän kuin voittaisi lotossa. Se [vuorojen etsiminen] on ikään kuin seikkailu.”

“Alustatyön kauneus on siinä, että olet itsesi herra, et vastaa kenellekään ja voit käyttää omia kykyjäsi eri tavoilla”, Andrew kuvailee.

Erilaiset ihmiset suhtautuvat epävarmuuteen eri tavalla. Kilpailullisuus ja yrityshenkisyys voivat olla myös tapa kasvattaa motivaatiota tilanteessa, jossa työmarkkinat ovat heikkoja ja uusien keikkojen saaminen vaatii arvostelujen kautta saatavaa todistusta omista kyvyistä.

Tulevaisuuden suunnitelmat ja toiveet

On kiinnostavaa huomata, että vaikka kaikki haastateltavat arvostavat keikkatöiden vapautta, jokainen haluaisi lopulta oman alan täysiaikaista vakityötä. Saattaa olla niin, että koska kyseessä ei ole se oma unelmatyö, siihen ei haluta sitoutua täysiaikaisesti. Alustojen kautta tapahtuva keikkatyö huonoine ja hyvine puolineen koetaan väliaikaiseksi, ja sitä kautta kestettäväksi etapiksi.

“Haen täysiaikaisempaa työtä, jossa on vakituiset tulot”, Yana kertoo. “En saa riittävästi keikkoja, eikä palkka ole riittävä, ellei sitten ota viime hetken vuoroja, jolloin palkka on korkeampi.” Yana suunnittelee kolmannen tutkinnon

tekemistä koulutusosalta, jotta hänen mahdollisuutensa saada vakituinen työ koulusta paranisivat.

“On aina hyvä, jos on vakaa työ ja toimeentulo, ja projektien johtaminen on intohimoni”, Andrew kertoo. Hän haluaisi kuitenkin jatkaa keikkatyötä lisätoimeentulon saamiseksi, vaikka saisi vakityön.

Aryan haaveena on työskennellä omalla alalla opintoneuvojana yliopistossa. Hän tekisi töitä etsiessään mieluummin keikkoja kuin vakityötä, jotta työnhakuun jää riittävästi aikaa.

“On hyvä, että keikoista voi saada ekstrarahaa. Mutta rehellisesti, kun hain oman alan töitä, en laittanut keikkatöitä CV:heni. Pelkäsin, että ne huonontaisivat mahdollisuuksiani saada oman alan töitä”, Arya tunnustaa.

Arya ei suoraan sano alustavälitteisen työn luovan stigmaa oman alan työtä hakiessa, mutta päätös jättää mainitsematta keikkatyö työnhauksen yhteydessä vahvistaa tätä kuvaa. Se kertoo myös siitä, että alustan kautta tehtävät keikat ovat hänelle osin pakon edessä tehtävää hommaa, ja toivon mukaan lyhyt ohimenevä välivaihe.

Samaa voisi sanoa jokaisesta haastateltavasta: heidän tulevaisuudessaan siintää haave oman alan työpaikasta, kouluttautumisesta toiselle alalle ja riittävästä toimeentulosta. Kun alustoja joutuu kestäämään vain väliaikaisesti, niiden tuoma joustavuus voi tuntua paremmalta, vaikka epävarmuus on suurta. Samalla riittämätön palkka sekä epävarmuus alustatyössä eivät houkuttele tekemään keikkatyöstä pääsääntöistä ja pitkäaikaista toimeentulon lähdettä.

Lopuksi: Kohti reilumpaa ja inhimillisempää alustatyötä

Seuraavat vuodet tulevat olemaan ratkaisevia siinä, miten tulemme määrittelemään alustavälitteisen työn yhteiset pelisäännöt. EU-tasolla on hyväksytty keväällä 2024 alustatyödirektiivi, jossa on määritelty alustatyöntekijöille työsuhdeolettama sekä luotu ensimmäisen kerran sääntelyä esimerkiksi arviointiin, työkeikkojen välittämiseen sekä valvontaan ja seurantaan käytetyille algoritmeille. Jäsenvaltioilla on kaksi vuotta aikaa toimeenpanna direktiivi ja kehittää omat tarkemmat määritelmät työsuhteiden olettamalle alustatyössä.

Suomen tulisi edistää kansallisella tasolla selkeitä ja tiukkoja määrittelyjä alustatyölle. Näin on mahdollista taata reilut pelisäännöt ja välttää työtä tekevien väärää määrittelyä yrittäjiksi niissä tapauksissa, jossa alustalla on määräävä asema työtä tekevään.

Alustatyödirektiivi on kuitenkin vain pieni osa laajempaa ryhtiliikettä kohti reilua ja inhimillisempää alustavälitteistä työtä. Selkeät pelisäännöt tarvitaan riippumatta siitä, onko alustojen kautta työtä tekevä aidosti yksityisyrittäjän asemassa vai työsuhteessa itse alustaan. Esimerkiksi tässä selvityksessä lähes kaikki haastateltavat olivat suorassa työsuhteessa alustaan.

Alustatyöhön liittyvät ongelmat, kuten jaksaminen, pirstaleinen ja riittämätön toimeentulo, yksinäisyys ja työyhteisön puute, epävarmuus työvuoroista ja niiden vahvistuminen viime hetkellä, eivät poistu työsuhdeolettaman tai uusien algoritmisääntöjen myötä. On kysyttävä laajemmin, minkälaista on säällinen ja riittävän toimeentulon takaava alustavälitteinen työ.

Vaikka työsuhdeolettama voi tuoda työsuojelun ja työlain piiriin lisää alustatyötä tekeviä ihmisiä, tulisi huomiota kiinnittää laajemmin alustatalouden logiikoihin ja käytäntöihin työsuhteiden ulkopuolella. Alustatalous on lisännyt monen kohdalla työelämän ja muun elämän epävarmuutta. Se on toiminut myös eräänlaisena toimeentuloa pirstaloivana käytännön testialustana, josta käytännöt ovat levinneet muihin työnteon muotoihin.

Päättäjien ja ammattiliittojen tulisi ottaa alustatyöhön liittyvät asiat hanakasti pöydilleen ja pohtia, millaiset ovat yhteiset, työtä tekevien kannalta reilut ja inhimilliset alustatyön pelisäännöt. Tietyissä elämäntilanteissa oleville alustatyön joustavuus, matala kynnys löytää tarpeen tullen lisätuloja sekä mahdollisuus työllistyä, ovat toimivia. Näiden hyötyjen mahdollistaminen ei kuitenkaan tulisi tarkoittaa sitä, että ne yleistyvät kaikkiin työn teon muotoihin ja horjuttavat tai tuovat epävarmuutta suomalaiseen työelämään yleisesti.

On siis tärkeää vahvistaa alustatalouden hyviä puolia niin, ettei epävarmuus, toimeentulon pirstaloituminen tai haitalliset logiikat leviä yleisemmin suomalaiseen työelämään. Ensimmäinen askel voisi olla ennustettavuuden

lisääminen alustatyön vuorojen varmistamisessa, toimeentulon tasossa, arvosteluissa ja tekijöiden valinnassa vuoroihin. Työn valvontaan liittyvien järjestelmien tulee olla entistä läpinäkyvämpiä ja alustan kautta työtä tekevillä pitää olla mahdollisuus vaikuttaa työhönsä ja tuoda esiin siinä ilmeneviä epäkohtia.

Laajemmassa kuvassa ammattiliittojen kasvava huomio alustatyöhön ja sitä tekeviin ihmisiin voisi nostaa järjestäytymisen astetta etenkin alustatyötä työsuhteessa tekevien keskuudessa. Samalla se lisäisi ymmärrystä alustatyöstä ja loisi mahdollisuuksia kehittää alustataloutta parempaan suuntaan alustatyötä tekevien kokemukset huomioiden. Laajalla yhteistyöllä eri tahojen välillä saamme aikaan parhaita tuloksia: voimme säilyttää alustatyötätekevien arvostaman joustavuuden, mutta luoda alustatyölle reilut ja inhimilliset pelisäännöt, jotka takaavat sen kautta työskenteleville myös riittävän toimentulotason.

Liite 1: Yhteenveto haastatteluissa esiin nousseista teemoista ja havainnoista

Teema	Havainnot
Moninainen alustojen kautta työtä tekevien joukko	<ul style="list-style-type: none"> Alustatyö käsitteenä nostaa usein ensimmäisenä mieleen ruoan, tavaroiden ja ihmisten kuljettamiseen liittyvät palvelut, vaikka alustatyön malli on ehtinyt levitä laajasti myös muille aloille. Useimmat haastateltavista kokivat alustatyön olevan heidän senhetkiseen elämänvaiheeseensa sopiva tapa ansaita lisätuloja esimerkiksi opinto- tai työttömyystuen lisäksi tai, että alustatyö oli hetkellisesti riittävä pääsääntöinen toimeentulon lähde oman alan töitä etsiessä. Ulkomaalaistaustaisten haastateltujen henkilöiden kohdalla alustavälitteinen keikkatyö on ollut tapa turvata toimeentulo Suomeen saapumisen jälkeen, kun he eivät ole saaneet koulutustaan vastaavaa työtä.
Koettu vapaus ja helppous houkuttelevat alustatyöhön	<ul style="list-style-type: none"> Kysyttäessä alustatyön hyvistä puolista, kaikki haastatellut nostivat esiin vapauden valita työkeikat ja mahdollisuuden kontrolloida omia aikataulujaan. Edellä mainitut alustatyön joustot olivat merkittävin syy sille, että koulutustaan vastaavaa työpaikkaa etsivät haastatellut henkilöt eivät olisi halunneet vakituista työtä siltä alalta, jolla tekivät keikkatyötä.
Toimeentulo pirstaloituu	<ul style="list-style-type: none"> Haastateltavien mukaan keikkatyö alustojen kautta ei ole riittävä toimeentulon lähde, koska keikkoja ei ole riittävästi tarjolla eikä palkkataso ole tarpeeksi korkea. Kilpailun keikoista koettiin lisääntyneen. Mitä enemmän keikoista kilpaillaan, sitä epävarmemmaksi keikkojen riittävän määrän saaminen muuttuu. Vaikka omaan toimeentuloon voi vaikuttaa ottamalla itselleen lisää keikkoja, varmuutta kuukausittaisesta toimeentulon tasosta ei ole.
Prekaari asema – työtä tekevä joustaa	<ul style="list-style-type: none"> Haastateltavat kokivat suurimpana epävarmuutta aiheuttavana tekijänä alustojen tavan vahvistaa vuorot hyvin viime tippaan. Vaikka oman työvuoronsa on oikeutettu perumaan esimerkiksi sairauden takia, alustojen valta varmistaa vuorot myöhään lisää epävarmuutta niin riittävälle toimeentulolle kuin omien menojen suunnittelulle. Vuoroja voi joutua sovittamaan päällekin, pohtimaan mahdollisuuksia omaan vapaa-aikaan, kuten esimerkiksi sovittuihin tapaamisiin läheisten kanssa. Itselle sopivien vuorojen varmistamiseksi alustojen tarjontaa voi joutua vahtimaan: esimerkiksi herätä aikaisin tai, kuten eräs haastateltava kertoo, selata mobiiliapplikaatiota somen tapaan. Valtasuhteet joustamisissa eivät ole tasavertaiset: tilanteessa, jossa alustan myöhään tapahtuva vahvistus keikalle on tavanomaista, alustatyötä tekevien keskuudessa ilmenee epävarmuutta siitä, minkälaisia rangaistuksia tai seuraamuksia koituu keikan peruuttamisesta tai, jos niitä tekee vähemmän. Algoritminen hallinta voi olla näkyvää, työtä tekevien jatkuvaan arviointiin perustuvaa, kuten esimerkiksi tähtiluokituksen saaminen. Se voi perustua myös näkymättömiin elementteihin, kuten siihen, millä perusteella tiettyihin vuoroihin valitaan. Myös tähtiarvioihin liittyy ajoittain epävarmuutta, arvioihin liittyvistä syistä ja miten näitä omaan tulevaisuuteen liittyviä arvioita voisi parantaa.

<p>Usein keikalla uudessa paikassa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Haastateltavat kokivat pääsääntöisesti, että heitä on kohdeltu hyvin niissä paikoissa, minne ovat menneet tekemään keikkatyötä. Useimmat heistä nostivat kuitenkin esiin keikkatyöläisten olevan erilaisessa asemassa sellaisissa paikoissa, joissa oli samaan aikaan töissä vakituisia työntekijöitä. Haastateltavat kertoivat kokemuksistaan hyvin itsenäisestä tehtävien suorittamisesta, usein ilman riittävää perehdytystä tai yhteyttä muuhun työyhteisöön. • Perehdytys tehtäviin oli usein puutteellista tai olematonta. Haastateltavat kertoivat, että apua sai kysymällä muilta kollegoilta. • Omatoimisuus ja itsenäinen työn suorittaminen korostuivat haastateltavien kuvaillessa keikkatyötä. • Joidenkin haastateltujen oli mahdollista valita vuoronsa alustojen kautta niin, että he pääsivät keikalle aina samaan paikkaan, mutta jäivät keikkatyöläisinä työpaikan vakituisille työntekijöilleen tarjoamien etujen ulkopuolelle.
<p>Työyhteisö alustavälitteisessä työssä</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Useampi haastateltava kertoi pyrkivänsä töissä ollessaan suoriutumaan tehtävistä mahdollisimman tehokkaasti, jolloin he eivät juurikaan panostaneet sosiaaliseen kanssakäymiseen muun työyhteisön kanssa. • Useampi alustatyötä tekevä kertoi, että keikat ovat usein sisällöltään tarkasti määriteltäviä ja ne tulee suorittaa mahdollisimman suoraviivaisesti ja tehokkaasti. • Yhteenkuuluvuuden tunnetta koettiin enemmän, jos alustan kautta pääsi useammalle keikalle tuttuun paikkaan.
<p>Yrittäjyys ja kilpailullisuus alustavälitteistä työtä tekevien keskuudessa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Erityisesti ulkomaalaistaustaiset haastateltavat korostivat alustatyön yrittäjämäistä asennetta, alustatalouden kilpailullisuuden tuomaa motivaatiota sekä mahdollisuutta olla "oman työnsä herra". • Näitä piirteitä esiin tuoneet haastateltavat kuvailivat vuorojen valintaa kilpailullisen ja seikkailusanaston kautta sekä kokivat positiivisena oman toiminnan ja aktiivisuuden vaikutuksia alustatyössä menestymiseen.
<p>Tulevaisuuden suunnitelmat ja toiveet</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kaikki haastateltavat kertoivat arvostavansa alustatyön tuomaa vapautta sekä sopivuutta heidän senhetkisiin elämäntilanteisiinsa. Kaikki heistä myös toivoi saavansa kokoaikaisen vakituisen työpaikan omalta alaltaan. • Alustatyön epävarmuus sekä palkkatason heikkous eivät houkuttele tekemään keikkatyöstä pääsääntöistä tai pitkäaikaista toimeentulon lähdettä. • Osa haastateltavista näkee mahdollisena tehdä tarvittaessa jatkossakin keikkoja alustojen kautta. • Kaikille haastateltaville alustatyö vaikuttaa olevan vaihe, josta halutaan siirtyä seuraavaan: päästä oman alan töihin tai kouluttatua jollekin toiselle alalle. Keskiössä on toimeentulo – yksi haastateltava jopa kuvaa, että ei edes halua mainita keikkatyötä ansioluettelossaan, koska kokee maininnan voivan olla haitaksi oman alan töiden saamisessa.

Liite 2: Miten selvitys tehtiin

Tämän hankkeen tavoitteena on ollut selvittää digitaalisten alustojen kautta työkeikkoja tekevien ihmisten työtyytyväisyyttä, työhyvinvointia ja toimeentuloa. Etsimme haastateltavaksi ihmisiä, jotka työskentelevät aikaan ja paikkaan sidotuissa tehtävissä esimerkiksi kaupan alalla, ravintoloissa, siivouspalveluissa, logistiikassa, varhaiskasvatuksessa, koulutuksessa, sosiaali- ja terveystalvissa tai teollisuudessa. Tässä selvityksessä emme käsitelleet lähettejä, kuljetuspalveluita tai internetin välityksellä tehtävää asiantuntija- tai tietotyötä. Haastateltavaksi etsimme ihmisiä, jotka tekevät alustavälitteistä työtä säännöllisesti tai olivat tehneet sitä vähintään viisi kertaa. Haastattelut toteutimme joko kasvokkain tai videon välityksellä. Haastateltaville annoimme palkkioksi 50 euron arvoisen lahjakortin S-ryhmän liikkeisiin kiitokseksi heidän ajastaan.

Selvityksen toteutimme pohjautuen haastatteluihin, aiempaan tutkimuskirjallisuuteen sekä Suomea koskeviin tilastoihin. Haastattelut koostuivat taustoittavista haastatteluista sekä alustavälitteistä työtä tekevien ihmisten haastatteluista. Työtä varten haastattelimme yhteensä neljää luottamushenkilöä tai ammattiliittojen asiantuntijaa. Näiden haastattelujen tavoitteena oli sekä ymmärtää ilmiötä laajemmin että löytää mahdollisia työtä tekeviä haastateltavia.

Haastateltavat luottamushenkilöt löysimme SAK:n luottamushenkilöpaneeliin vastanneiden joukosta. Haastateltavat olivat henkilöitä, jotka olivat kyselyssä kertoneet, että heidän työpaikallaan on ilmennyt toimeentulo-ongelmia, ja että osa työntekijöistä tekee töitä digitaalisten alustojen välityksellä ja että heillä on ollut toimeentulo-ongelmia viimeisten kahden vuoden aikana. Lisäksi haastateltavat olivat ilmoittaneet olevansa käytettävissä jatkotutkimusta varten.

Luottamushenkilöiden kautta emme löytäneet haastateltavia työntekijöitä, joten käytimme muita keinoja. Laadimme kutsutekstin ja ilmoittautumislinkin haastatteluihin, joita jaoimme omissa sosiaalisen median kanavissa, Jodel-keskustelusovelluksen työelämäaiheisissa ryhmissä sekä Facebook-ryhmissä, joissa erityisesti ulkomaalaistaustaiset ihmiset etsivät työtä. Facebook-ryhmien kautta tavoitimme paljon ihmisiä ja sen kautta haastatteluista kiinnostuneiksi ilmoittautui yli 60 ihmistä. Tosin osaa niistä epäilimme bottien tuottamiksi valeilmoittautumisiksi.

Kiinnostuneista suljimme pois henkilöt, jotka eivät asu Suomessa tai eivät olleet tehneet alustavälitteistä työtä säännöllisesti tai vähintään 5 kertaa. Osan ilmoittautuneista rajasimme pois, koska he eivät tehneet työkeikkojaan alustojen kautta vaan sopivat vuorot suoraan työpaikan kanssa.

Hanketta varten haastattelimme yhteensä yhdeksää henkilöä: viisi teki työkeikkoja alustojen kautta ja neljä toimi luottamushenkilönä tai ammattiliiton työntekijänä.

Haastattelut toteutimme puolistrukturoituina teemahaastatteluina. Haastattelujen rungon muodostivat seuraavat teemat ja kysymykset:

Alustojen kautta työllistyminen

- Minkälaista työtä työntekijä on tehnyt, minkä alustojen kautta ja kuinka paljon?
- Oma elämäntilanne
- Miten työntekijät päätyvät tekemään keikkatyötä alustojen kautta?

Arki ja kokemukset työstä

- Millaisena työntekijät kokevat arjen ja työhyvinvoinnin alallaan? Onko töihin mukavaa mennä? Mikä työssä ja omassa alassa on hyvää, mikä huonoa?
- Digitaalisen sovelluksen käyttökokemus
- Muodostuuko alalla työyhteisön kaltaista porukkaa, johon kiinnittyä? Miten keikkatyöläinen otetaan työyhteisössä vastaan?
- Miten työn, perheen ja vapaa-ajan yhteensovittaminen onnistuu?
- Mikä alustavälitteisessä työssä on hyvää, mikä huonoa?

Toimeentulo ja tulevaisuuden suunnitelmat

- Toimiiko alustatyö ponnahduslautana vaativampiin, korkeammin palkattuihin ja mahdollisesti vakituisiin töihin?
- Tuoko alustatyö täydennystä omaan toimeentuloon vai muodostaako se koko toimeentulon? Ovatko työntekijät tyytyväisiä toimeentulonsa?
- Millaisena alustatalouden työntekijät kokevat edessä olevan urahoristonttinsa ylipäättään?
- Mitä työntekijät toivoisivat, jotta alustatyö olisi entistä kannattavampaa ja mukavampaa?

Lähteet

Baiocco, S., Fernandez-Macías E., Rani, U. & Pesole, A. The Algorithmic Management of work and its implications in different contexts. Background paper, no. 9. International Labour Organization and European Commission.
https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/documents/publication/wcms_849220.pdf

Eurofund. (2018). Platform work: Types and implications for work and employment - Literature review.
<https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/eurofound-paper/2018/platform-work-types-and-implications-work-and-employment>

Hertfordshiren yliopiston tilastopalvelut ja konsultointiyksikkö. (4.4.2019). Digitaalinen jalanjälki: Työn muuttuminen alustamaiseksi Euroopassa.
<https://sorsafoundation.fi/wp-content/uploads/Suomea-koskevan-kyselyntulokset.pdf>.

Immonen, J. (2022). Jakamistalous ja alustatyön kehitys. Teoksessa Seppänen, L., Känvälä, M., Immonen, J., Alasoini, T. (toim.). Näkökulmia alustatyön reiluuteen. Reiluuden mallit alustatyössä-hankkeen loppuraportti (s. 13–15). Helsinki: Työterveyslaitos.
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144098/TTL-978-952-391-017-1.pdf?sequence=1>

Jarrahi, M. H., Newlands, G., Kyung Lee, M., Wolf, C., Kinder, E. & Sutherland, W. (2021). "Algorithmic management in a work context". Big Data & Society, 2(8). DOI: 10.1177/20539517211020332

Juego, B., Østbø Kuldova, T. & Rinse Oosterwijk, G. (2024). Algorithms by and for the workers – Towards a fair, democratic and human digitalisation of the workplace. FEPS and Nordic partners Digital Programme on Algorithms at the Workplace.
<https://feps-europe.eu/wp-content/uploads/2024/01/PS-Algorithms-by-and-for-the-workers.pdf>

Kokkinen, L. (Toim.). (2020). Alustatalous ja uudenlaiset työmarkkinat. Teoksessa Hyvinvointia työstä 2030-luvulla. Skenaarioita suomalaisen työelämän kehityksestä. Helsinki: Työterveyslaitos. (s. 47–53).
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140712/Hyvinvointia%20ty%C3%B6st%C3%A4%202030-luvulla.pdf>.

Lahtinen, A. (14.3.2023). Näin ennen: Pätkätyön pitkä historia. Telma-lehti. Työsuojelurahasto ja työturvallisuuskeskus.
<https://telma-lehti.fi/nain-ennen-patkatyon-pitka-historia>

Pyöriä, P. 02.05.2017. Taantumasta huolimatta suomalaisen työelämän laatu on säilynyt hyvänä. Alusta-lehti. Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnan verkkojulkaisu.

<https://www.tuni.fi/alustalehti/2017/05/02/taantumasta-huolimatta-suomalaisen-tyoelaman-laatu-on-sailynyt-hyvana/>

Pärnänen, A. (29.6.2023). Alustatyö on yhä vähäistä mutta ulkomaalais-taustaisten keskuudessa suosittua. Tieto&Trendit-blogi. Tilastokeskus.

<https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2023/alustatyo-on-yha-vahaista-mutta-ulkomaalaistaustaisten-keskuudessa-suosittua/>

Sutela, H. (29.6.2023). Alustatyötä vai ei? – Ilmiön rajausta ja nopea kehitys mutkistavat mittamista. Tieto&Trendit-blogi. Tilastokeskus.

<https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2023/alustatyota-vai-ei-ilmion-rajaus-ja-nopea-kehitys-mutkistavat-mittamista/>.

Thorn Jensen, M, Rinse Oosterwijk, G. & Sonne Nørgaard, A. (2024). Computer in command: Consequences of algorithmic management for workers. FEPS and Nordic partners Digital Programme on Algorithms at the Workplace.

<https://feps-europe.eu/wp-content/uploads/2024/06/Policy-Study-Int-Report-Algorithmic-Management-web-PP.pdf>

van Doorn, N., Ferrari, F., & Graham, M. (2023). Migration and Migrant Labour in the Gig Economy: An Intervention. *Work, Employment and Society*, 37(4), 1099–1111.

<https://doi.org/10.1177/09500170221096581>